

Profesor PhDr. Pavol Petrus, DrSc., sa narodil 3. novembra 1927 v Horných Strhároch v maloroľníckej rodine. Študoval na Štátnej meštianskej škole v Modrom Kameni, na Štátnej učiteľskej akadémii v Banskej Bystrici (tu bol jeho učiteľom aj Alexander Matuška) a od roku 1945 na Štátnej učiteľskej akadémii v Lučenci, ktorú absolvoval 25. júna 1946. Pôsobil ako učiteľ a neskôr ako riaditeľ v Jelšovci a v nasledujúcom roku v Suchom Brezove, v máji úspešne vykonal diferencnú maturitnú skúšku na Štátnom gymnáziu v Lučenci. Prvé texty napísal pre deti a publikoval ich v lučenskom študentskom časopise *Živý sen*, v *Prameni* a v obrázkovom časopise *Úsvit*. V roku 1947 sa Petrus zapísal na Filozofickú fakultu UK v Bratislave, odbor slovenčina – ruština, tu nastúpil v roku 1951 ako asistent k profesorovi Andrejovi Mrázovi na Katedru slovenského jazyka a literatúry a pracoval aj u profesora PhDr. Mikuláša Bakoša, DrSc., na Katedre vied a umení FF UK v Bratislave. Vysokoškolské štúdium uzavrel v roku 1952 obhájením rigorózneho práce Kapitoly z dejín slovenskej literatúry pre mládež a získaním titulu doktora filozofie (PhDr.). V rokoch 1952 – 1955 bol P. Petrus interným vedeckým aspirantom na Katedre slovenského jazyka a literatúry Filozofickej fakulty UK u školiteľa A. Mráza. V roku 1955 sa presťahoval do Prešova a stal sa odborným asistentom na Katedre slovenského jazyka a literatúry Filologickej fakulty Vysokej školy pedagogickej v Prešove. V nasledujúcom roku obhájil kandidátsku dizertačnú prácu *Vývinové problémy slovenskej literatúry v literárnej kritike rokov 1880 – 1900* a získal vedeckú hodnosť kandidáta filologických vied (CSc.). V roku 1957 sa stal dekanom Filologickej fakulty VŠP v Prešove a v roku 1958 i prorektorom Filologickej fakulty VŠP a Vyššej pedagogickej školy v Prešove. O rok neskôr sa súborom štúdií *Z problematiky slovenského literárneho realizmu* habilitoval na docenta. Medzi rokmi 1959 a 1962 pôsobil ako prvý dekan novozriadenej Filozofickej fakulty v Prešove UPJŠ v Košiciach. V rokoch 1969 – 1989 bol Petrus prvým vedúcim Katedry slovenského jazyka a literatúry a potom až do dôchodku pôsobil ako vedúci pracoviska pre výskum života a tvorby P. J. Šafárika. Vo všetkých akademických funkciách vyžadoval rovnocennosť výskumnej a pedagogickej práce, tvorivosť vysokoškolských učiteľov, t. j. aj ich kvalitné publikačné výstupy. V roku 1980 bol vymenovaný za profesora a v roku 1999 mu Prešovská univerzita udelila čestný doktorát (Dr. h. c.). Prof. P. Petrus systematicky skúmal predovšetkým problémy slovenského realizmu a moderny, literárnej kritiky konca 20. storočia, komparatistiky a detskej literatúry. Z autorov, ktorým sa v množstve štúdií komplexne venoval, nemožno nespomenúť B. S. Timravu, J. Jesenského, S. H. Vajanského a P. J. Šafárika. Prof. P. Petrus je spoluautorom *Dejín slovenskej literatúry* (časť *Realizmus, moderna a tvorba robotníckych autorov*) z roku 1960, vysokoškolskej učebnice *Dejiny slovenskej literatúry II* (1965) a *Antológie k dejinám slovenskej literatúry II* (1966). Zo samostatných publikácií autora pripomíname texty *Národný umelec Janko Jesenský* (1973), *Janko Jesenský s podtitulom Nepokorený smiech a vrásky sveta* (1982) a dokumentárnu knihu *Božena Slančíková Timrava – život a dielo v dokumentoch s podtitulom Trpké ovocie z novohradskej planiny*

(1997). *Dôležitá je tiež Petrusova práca na príprave Šafárikových Spisov (doteraz vyšli tri zväzky) v deväťdesiatych rokoch 20. storočia. Osobnosti P. Petrusa, ako i jeho kompletnej bibliografii je venovaný zborník Z problematiky literárnej vedy (2007), zostavený pri príležitosti jeho životného jubilea.*

Marta Součková

Na osemdesiatku profesora Pavla Petrusa

Vaša Magnificencia,
vážený jubilant,
kolegyne a kolegovia,
dámy a páni,

literárna veda – rovnako ako všetky vedy o estetickom znaku – má svoje špecifické fluidum: je akoby v prienikovom zábere vedy a umenia, v symfonickej partitúre racia a citu, priľahlostnej metonymie a podobnostnej metafory – a sme v základnej axiologickej jednotke (teda zároveň napr. vo filozofickej nadstavbe umenovedných disciplín a v estetickom kreovaní sveta) – a pri dvoch vrcholných tvorivých aktivitách človečenstva, pri blížencoch, kráčajúcich od nepamäti dejinami ľudstva, ktorých hlas sa mení na posolstvo práve vtedy, keď znie súbežne... Teda hegelovsko-beethovenovský večný akord ako čelo čias... Kliesnenie nevyšliapaných chodníkov k výšinám ľudského ducha, spirituality, vzrušujúceho posolstva poznávania, smerujúceho k odkrývaniu a odklínaniu tušeného, nevysloviteľného, tajomného, zázračného, ktoré vie o symbióze vedy a umenia... Toto je pozícia estetickej kreácie sveta, teda aj slovesného umenia, ale aj jeho metatextového súputníka – literárnej vedy. Rozprávkové rázcestie, pred ktorým stojí budúci literárny vedec s umeleckým cítením (lebo kvalitný interpretátor umeleckej literatúry musí byť aj skvelým, múzickým recipientom): text alebo metatext? Ale tátošik na týchto krížnych cestách mení svoju osudovú výpoveď na kladnú konotáciu: *Keď pôjdeš vpravo, bude dobre, keď pôjdeš vľavo, bude lepšie...*

Náš jubilant – univ. prof. PhDr. Pavol Petrus, DrSc., – si po prvých veršovníckych pokusoch vybral metatextovú trasu, ale vediac o ponorných riekach východiskových textov na dešifrovanie ich estetickej „zvesti“. A bol dôsledný: nenechal nepovšimnutým ani jedno ohnivo v reťazi literárnej vedy: jeho výskumným záberom bola a je literárna história, literárna teória aj literárna kritika. Najmä v prvej a tretej zložke literárnej komunikácie sa intenzívne pohyboval v spoločnom areáli textu a metatextu, teda gest umenia a vedy. Jeho dominantným výskumným poľom sa postupne stali: literatúra pre deti a mládež, teória a vývin literárnej kritiky, problémy slovenskej literatúry 19. a 20. storočia, najmä realizmu a symbolizmu, a problematika medziliterárnych vzťahov a teórie komparatistiky. Jeho bádateľské úsilie smerovalo k interpretačnému a metodologickému scientizmu v presvedčení, že aj literárna veda so svojou často prchavou, éterickou bádateľskou